

Kurzemes cietoksnis– kara beigas

Cietoksnis tika radīts Sarkanās armijas Baltijas stratēģiskās uzbrukuma operācijas laikā, kad 1. Baltijas Frontes spēki sasniedza Baltijas jūru pie Mēmeles pēc Mēmeles uzbrukuma operācijas. Šī darbība izolēja vācu armiju grupas North jeb Ziemeļi no pārējiem vācu spēkiem starp Tukumu un Liepāju. Pārdēvēta par armiju grupu Kurland 25. Janvārī, tā arī palika izolēta līdz kara beigām. Kad viņiem pavēlēja padoties Padomju spēkiem, 8. Maijā viņi bija bez sakariem un nedabūja oficiālu pavēli pirms 10. Maija, 2 dienas pēc Vācijas kapitulācijas. Tā bija viena no pēdējām vācu grupām kas padevās.

Kurzeme, kopā ar pārējo Baltijas jūras austrumu krastu tika iekarotas ar vācu armiju grupu Ziemeļi 1941. Gadā. Armiju grupa Ziemeļi pavadīja nākamos 2 gadus ieņemt Ļeņingradu, taču bez panākumiem. 1944. Gada janvārī Padomju spēki lauza Ļeņingradas blokādi. 1944. gada 22. Jūnijā Sarkanarmija sāka Baltkrievijas stratēģisko uzbrukumu, operācijas nosaukums – „Bagration”. Operācijas uzdevums bija atbrīvot Baltkrieviju no vācu okupācijas. Šīs operācijas darbība bija ļoti veiksmīga un tā beidzās gandrīz ar pilnīgu armiju grupas Centrs iznīcināšanu 1944. Gada 29. Augustā. Tās darbības beigu posmā (Kauņas un Šauļu uzbrukumi), Operācija „Bagration” bija aiztriekusi Padomju spēkus dziļi līdz Baltijas jūras krastam, saraujot saziņu starp vācu armiju grupu Ziemeļi un Centrs paliekām.

Pēc operācijas „Bagration” beigām Sarkanās armijas spēki turpināja tīrīt Baltijas jūras krastu, neskatoties uz Vācu mēģinājumu atkarot šo teritoriju (Operācija „Doppelkopf”). Sarkanās armijas Mēmeles uzbrukuma operācijas mērķis bija izolēt armiju grupu Ziemeļi ieņemot Mēmeles pilsētu. 1944. gada 9. Oktobrī Padomju spēki sasniedz Baltijas jūru pie Mēmeles vācu 3. Tanku divīzijas štāba atkāpšanās. Tā rezultātā armiju grupa Ziemeļi beidzot bija atgriezta no Austrumprūsijas spēkiem. Hitlera militārie padomnieki, jo īpaši Heincs Guderians, Vācijas Ģenerālštāba vadītājs (arī Zibenskara izgudrotājs -), mudināja paziņot karaspēka evakuāciju un nosūtīšanu palīgā karaspēkam Centrāleiropā. Tomēr Hitlers atteicās (Kā jau parasti šādos brīžos, visu Krievijas kampaņas laiku viņš līdz galam neuzticējās saviem labākajiem ģenerāļiem un apsaukāja viņus tad, ja tie vajadzības spiesti gribēja atkāpties) un pavēlēja Vācijas spēkiem Kurzemē un Igaunijas salās turēties, uzskatot, ka tas nepieciešams, lai aizsargātu vācu zemūdens bāzes Baltijas jūras piekrastē. Hitlers joprojām ticēja, ka var karā uzvarēt un cerēja ka Dēnica jaunā tipa XXI zemūdeņu tehnoloģijas varētu nodrošināt Vācijai uzvaru kaujās Atlantijas okeānā, liekot Sabiedrotājiem atkāpties no Rietumeiropas. Tas atļautu vācu spēkiem fokusēties uz Austrumu fronti, izmantojot Kurzemes kabatu kā atspēriena vietu jaunam uzbrukumam.

Hitlera atteikuma evakuēt spēkus rezultātā Kurzemē nostiprinājās vairāk nekā 200'000 vīru liels vācu karaspēks, lielākoties no 16. un 18. armijas, kas kļuva pazīstami kā „Kurzemes priekštilta pozīcija”. 33 Šerera komandētās armiju grupas Ziemeļi divīzijas bija nogrieztas no Prūsijas un izvietotas frontē no Rīgas līdz Liepājai un pēc tam atkāpjoties no Rīgas uz labākām pozīcijām Kurzemē.

Kopumā no 1944. Gada 15. Oktobra līdz 1945. 4. aprīlim Padomju spēki veica 6 lieluzbrukumus pret vācu un latviešu spēkiem Kurzemes cietoksnī. Pēc vācu spēku divu fāžu atkāpšanās Baltijas ofensīvas laikā (1944.g. 14. Septembris – 24. Novembris) sākās Mēmeles uzbrukuma operācijas: 1. No 1944. Gada 15. – 22. Oktobrim Sarkanarmija sāk Rīgas uzbrukuma operāciju pēc milzīgas smagās artilērijas apšaudes. Hitlers atļāva armiju grupas komandierim Ferdinandam Šerneram uzsākt atkāpšanos no Rīgas 11. Oktobrī un 13. Oktobrī tajā iegāja 3, Baltijas frontes spēki. Armiju grupas Ziemeļi spēki nostabilizēja fronti Kurzemē. 2. No 27. Oktobra – 25. Novembrim padomju spēki uzsāk ofensīvu un mēģina izlauzties caur fronti, pie Saldus un Skrundas ieskaitot. Uzbrukumu vienlaicīgi uzsāk 52 divīzijas. Padomju 2. Baltijas (Ziemeļu sektors) un 1. Baltijas (Dienvidu sektors)frontes veidoja blokādi, mēģinot samazināt vācu Kurzemes frontes perimetru. 2. Baltijas frontes 22. Armijā bija iekļauts arī 130. Latviešu strēlnieku korpuss, kurš bija formēts no 2 divīzijām sastāvēja no liela skaita latviešu, kuriem bija jākaro pret latviešiem 19. Waffen SS grenadieru divīzijā.

1945. gada 15. Janvārī Armiju grupa Ziemeļi tika pārsaukta par Armiju grupu Kurzeme un tā tika pakļauta Ģenerālpulkvedim Lothar Rendulic. Līdz pat kara beigām tā palika par Armiju grupu Kurzeme (ar Latviešu SS brīvprātīgo leģionu tajā), iesprostota Kurzemes cietoksnī. 1945. gada 8. Maijā Vācijas vadītājs un prezidents Karls Dēntizs pavēlēja Ģenerālpulkvedim Karlam Hilpertam, pēdējam armiju grupas komandierim kapitulēt. Hilperts, viņa personīgais štābs un 3 vācu armiju štābi padevās Maršalam Leonīdam Govorovam, Ļeņingradas frontes komandierim. Šajā laikā armiju grupai joprojām bija 27 divīzijas un vienas brigādes paliekas.

8. Maijā Ģenerālim Rauzeram izdevās panākt labākus padošanās nosacījumus no Padomju komandieriem. 9. Maijā Padomju komisija Peilē sāka izjautāt pašus armiju grupas Kurzeme kareivjus un sākās apcietināšanas. Līdz 12. Maijam bija padevušās aptuveni 135'000 kareivju, 23. Maijā padošanās bija pilnīgi beigusies un kopā padevušies bija 180'000 kareivju. Padomju vara pēc kara teicu, ka armiju grupa Kurzeme bija bloķēta un netika sakauta, jo tā bija stratēģiski maznozīmīga pēc izolēšanas un galvenās uzbrukuma pūles bija nepieciešamas Vislas-Oderas un Berlīnes uzbrukumos, tāpēc tajā bija tik maz zaudējumu itkā 30501 miruši un 130447 ievainoti, kopā 160948 kareivju zaudējumi, starp 15. Februāri un 8. Maiju.

Saskaņā ar Arvīda Švābes Latvijas Enciklopēdiju, Padomju komandieriem bija svarīgi iegūt Kurzemi, kas bija svarīgi priekš latviešiem, jo Kurzeme tika atkarota no boļševikiem pēc Pirmā pasaules kara. Kopumā padomju spēki veica sešus lieluzbrukumus pa Kurzemes cietoksnī. Visa Kurzemes cietokšņa kampaņas laikā padomju spēki, ciešot milzīgus zaudējumus nepavirzījās tālāk par 40km nevienā frontes vietā, citur tie uz priekšu tika tikai dažus kilometrus no sākuma pozīcijām.

Staļins lika atkārtoti veikt uzbrukumus Kurzemei, neskatoties uz milzīgajiem zaudējumiem. Saskaņā ar vācu Kurzemes spēku pavēlniecības informāciju 16. Martā padomju spēki bija zaudējuši 320'000 kareivju, 2388 tankus, 659 lidmašīnas, 900 lielgabalus un 1440 ložmetējus, 5 lielkauju laikā. Padomju zaudējumi tiek lēsti vēl ar 74000 kareivjiem pēdējās kaujas laikā, kopumā ap 390'000 kritušo. Pēc kapitulācijas pēc krievu ziņām tika sagūstīti 146'000 vācu un latviešu karavīri, 28 ģenerāļi un 5083 augsta ranga virsnieku un aizvesti uz padomju nometnēm uz gadiem. Padomju spēki pārbauda visus vīriešus vecumā no 16-60 gadiem un veic plašas mežu izciršanas un pārbaudes, lai izvairītos no pretošanās.

Latviešu Leģiona kareivji kuri padevās reizē ar vāciešiem tika uzskatīti par nodevējiem, aizbildinoties, ka Latvija bija daļa no Padomju Savienības. Daži no viņiem aizbēga un turpināja cīņas kā partizāni jeb Meža brāļi līdz pat 1956. Gadam.